

USNESENÍ

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Pavla Moravce a soudkyň JUDr. Miluše Krejzlíkové a Mgr. Miroslavy Lanžhotské ve věci

žalobkyně: [redacted] L [redacted] K [redacted] [redacted], narozená [redacted]
bytem [redacted]
zastoupená advokátem [redacted] T [redacted] P [redacted]
sídlem třída [redacted]

proti
žalovanému: [redacted] J [redacted] K [redacted], narozený [redacted]
bytem [redacted]

**o zaplacení částky 2 000 000 Kč s příslušenstvím
o osvobození od soudních poplatků**

k odvolání žalobkyně proti usnesení Okresního soudu [redacted] ze dne [redacted]
č. j. [redacted]

takto:

Usnesení okresního soudu **se zrušuje** a věc **se** tomuto soudu **vrací** k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud shora označeným usnesením nepřiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků.

Při svém rozhodování prvostupňový soud vycházel z ustanovení § 138 odst. 1 věty první občanského soudního řádu (pozn. odvolacího soudu – přesněji: její části před středníkem zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění /dále jen „OSŘ“/). Uvedl, že žalobkyně požádala o poplatkové osvobození současně s podanou žalobou o zaplacení peněžité částky. Předložila prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech; na výzvu soudu pak dne [redacted] doložila přiznání k dani z příjmu fyzických osob za r. 2018-2020, přehled vyplacených dávek státní sociální podpory a posudek o invaliditě obou svých rodičů; z těchto listin okresní soud učinil zjištění, popsaná v neočíslovaném druhém odstavci odůvodnění jeho usnesení. Dne [redacted] byla žalobkyně prostřednictvím svého právního zástupce okresním soudem vyzvána k doplnění dosud uvedených skutečností, a to ke sdělení zaměstnavatele jejího manžela a jeho výdělků za předcházející kalendářní čtvrtletí a k doložení tvrzení týkajícího se režimu společného jmění manželů. Tato výzva byla zástupci žalobkyně doručena dne [redacted], avšak ke dni rozhodování okresního soudu na ni nebylo reagováno. Okresní soud uvedl, že je povinností žadatele o poplatkové osvobození prokázat, že splňuje předpoklady tohoto osvobození. Svou povinnost žalobkyně nesplnila, proto soudu nezbylo, než jejímu návrhu nevyhovět.

Proti usnesení okresního soudu se odvolala žalobkyně. Bez dalšího namítala, že výzva okresního soudu k doplnění žádosti o poplatkové osvobození neobsahovala žádnou lhůtu. Žalobkyně dne [redacted] zaslala prostřednictvím svého zástupce soudu požadovaný dokument – tedy notářský

zápis. Není tedy pravdou, jak uvádí prvostupňový soud v odůvodnění svého rozhodnutí, že na jeho výzvu nebylo nijak reagováno; požadovaný dokument totiž byl soudu doručen a ten měl možnost se s ním před vydáním rozhodnutí seznámit. Žalobkyně proto navrhla usnesení okresního soudu změnit tak, že jí bude přiznáno plné či částečné poplatkové osvobození.

K odvolání žalobkyně nebylo podáno vyjádření.

Odvolací soud po zjištění, že odvolání bylo podáno oprávněnou osobou, v zákonné lhůtě a že je přípustné (§ 201, a contr. § 202, § 204 odst. 1 OSŘ), přezkoumal usnesení okresního soudu, jakož i řízení jeho vydání předcházející (§ 212, § 212a OSŘ), bez nařízení jednání (§ 214 odst. 2 písm. d/ OSŘ) a dospěl k závěru, že nejsou dány předpoklady pro potvrzení, ani pro změnu usnesení okresního soudu. Nezbylo proto, než přezkoumávané usnesení zrušit (§ 219a odst. 1 písm. a, b/, 2 OSŘ) a věc vrátit okresnímu soudu k dalšímu řízení (§ 221 odst. 1 písm. a/ OSŘ).

Podle § 138 odst. 1 OSŘ na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků je nutno vycházet z účelu tohoto institutu. Tím je naplnění zásady, že účastník nesmí být jen pro jeho nepříznivou majetkovou situaci znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo u soudu (zúčastnit se řízení, na jehož výsledku má právní zájem) a naplnit své právo na právní pomoc v občanském soudním řízení od počátku řízení. Posouzení je vždy vázáno na konkrétní věc a konkrétní uplatňované právo (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne [redacted], sp. zn. [redacted]). Pro přiznání osvobození od soudních poplatků je třeba zhodnotit dvě okolnosti, a to jednak - zda nejde o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva, a jednak - zda to odůvodňují poměry účastníka. O zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva se jedná zejména tehdy, jestliže již z obsahu podání (aniž by bylo třeba provádět dokazování) je nepochybné, že návrhu žádajícího účastníka nemůže být vyhověno (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne [redacted], sp. zn. [redacted] publikované pod [redacted] v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, [redacted]).

Zkoumání poměrů účastníka ve smyslu § 138 odst. 1 OSŘ znamená přihlídnutí k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. U fyzických osob se berou v úvahu také jejich sociální poměry, zdravotní stav apod. Soud přihlídně nejen k výši příjmů žadatele a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit, jakož i k důsledkům, které by pro jeho poměry mohlo mít zaplacení příslušného soudního poplatku (nebo jiných plateb v příslušném řízení předpokládaných). Osvobození od soudních poplatků odůvodňují poměry žadatele zpravidla tehdy, nemohl-li by platit náklady bez ohrožení výživy vlastní a výživy osob, k nimž má podle zákona vyživovací povinnost. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech žadatele, se musí promítnout do závěru, zda je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením). Jestliže mu to jeho poměry nedovolují, je soud povinen mu přiznat tomu odpovídající osvobození od soudních poplatků (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 952-953, bod II. 2., nebo obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne [redacted], sp. zn. [redacted], publikované pod č. 99/2013 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Objektivní nedostatek finančních prostředků se tedy nesmí stát pro účastníka překážkou přístupu k soudu, neboť by tím došlo k porušení rovnosti účastníků řízení, vyjádřené v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Vychází se zde

z objektivní nemožnosti navrhovatele splnit předpokládanou poplatkovou povinnost, přičemž při posuzování jeho majetkových poměrů je nezbytné poměřovat rozsah aktiv i pasiv a přihlížet ke všem významným okolnostem, které spoluurčují celkový obraz poměrů osoby domáhající se přiznání osvobození od soudních poplatků (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne [REDACTED], sp. zn. [REDACTED]).

Podle ustálené rozhodovací praxe je povinností účastníka žádajícího o poplatkové osvobození věrohodným způsobem prokázat své poměry (srov. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, strana 637). Ostatně povinnosti, koho tíží důkazní povinnost stran žádosti o osvobození od soudních poplatků, si byl vědom již prvostupňový soud. Své rozhodnutí však založil pouze na úvaze, že žalobkyně (žádající o poplatkové osvobození) nevyhověla jeho výzvě, doručené jí dne [REDACTED], a nedoložila jím požadované listiny. Je nutno přisvědčit odvolateli v tom, že výzva okresního soudu skutečně (chybně) neobsahovala žádnou lhůtu pro doložení žádaných listin (srov. č. I. 44 spisu) a že doložení listiny – notářského zápisu ze dne [REDACTED], sp. zn. [REDACTED], [REDACTED] bylo okresnímu soudu doručeno před vydáním rozhodnutí (konkrétně do datové schránky okresního soudu byl tento dokument doručen ve čtvrtek dne [REDACTED] v [REDACTED] [REDACTED]). Na druhé straně ovšem nelze přehlédnout, že žalobkyně této výzvě soudu takřka po měsíci od doručení nevyhověla bezezbytku (předložila totiž jen jeden dokument ze žádaných). To ale nakonec nepovažuje odvolací soud za natolik zásadní, jako níže uvedené skutečnosti. V době rozhodování okresního soudu totiž prvostupňový soud již měl mít k dispozici žalobkyni dne [REDACTED] zaslanou listinu, kterou – mimo jiné - po ní požadoval (srov. č. [REDACTED]). Především však žalobkyně již v předchozích podáních přednesla tvrzení (a nabídla k nim důkazy, z nichž činil soud prvního stupně zjištění), ze kterých dovozovala naplnění předpokladů pro poplatkové osvobození. Za tohoto stavu měl okresní soud při přijetí nyní přezkoumávaného usnesení alespoň v základních rysech vysvětlit, proč nepovažuje návrh žalobkyně na osvobození od placení soudních poplatků za důvodný.

Odvolací soud sám nemohl o žádosti žalobkyně rozhodnout, neboť by v opačném případě zcela vybočil z mezí své přezkumné činnosti, rozhodoval by ve své podstatě jako soud prvního stupně a odňal by tak žalobkyni možnost domáhat se přezkoumání jeho závěrů cestou řádného opravného prostředku.

Okresní soud v dalším řízení opětovně posoudí žádost žalobkyně a své rozhodnutí odůvodní způsobem odpovídajícím zákonu. Jasně tedy uvede, z jakých skutečností vycházel a jaké byly jeho úvahy při hodnocení předpokladů stanovených zákonem pro osvobození od soudních poplatků.

Poučení:

Proti tomuto usnesení není odvolání ani dovolání přípustné.

Hradec Králové 2. srpna 2021

Mgr. Miroslava Lanžhotská v. r.
soudkyně

v zastoupení za nepřítomného předsedu senátu JUDr. Pavla Moravce z důvodu čerpání jeho
řádné dovolené